

מתנ"ך לספרות: עיון ביצירתה של אריאלה

מאות בשנים יצר העם היהודי סביב ספר התנ"ך. חלק גדול של היצירה היהודית היא פירושים, מדרשים, פרפרזות, המשכים, גילוי האמת הדתית או שכבות נסתרות בעומק הכתובים. יצירה זו השכילה לחבר את שני הקצוות: מצד אחד – מקוריות וביטוי של רחשי הפרט והדור שנכתבה בימיו, ומצד שני – קשר אמתי ואותנטי אל ספר הספרים, שהיצירה לא ראתה עצמה אלא כהערות בשוליו וכדולה ומשקה ממעינו.

גם בספרות המודרנית נותרו סופרים השואבים השראה ישירה מן התנ"ך, אבל בשבילם חיבור הקצוות הסותרים הפך למשימה קשה הרבה יותר. גרשם שלום עמד על פן חשוב של קושי זה במאמרו "הרהורים על אפשרות של מיסטיקה יהודית בימינו".¹ לדעתו אפשרות כזאת תלויה באמונה ב"תורה מן השמים" כפשוטה, המאפשרת לייחס לתורה פירושים רבים, ואף כאלה שחורגים מן התוכן ההיסטורי-פילולוגי. מי שאינו יכול, בתום לב ובמצפון נקי, להתעלם מכללי המדע – יש לו בעיה.

בעיה זו ניצבה במלוא חריפותה בפני אריאלה, וקבעה במידה רבה את דמותה המיוחדת של יצירתה. כל ימיה אהבה את התנ"ך אהבת נפש; אבל אהבה המבקשת לרדת לחקרו, כפשוטו וכנתינתו, כפי שראתה עוד בימי ילדותה אצל אביה, שמואל דים עובד האדמה וחוקר התנ"ך, שפתח את לבה לאהבה זו.² וכך, לכשגדלה, פנתה למחקר המקרא וחבורה הראשון היה עבודת דוקטור על הנושא: שמות פרטיים מן הסוג הצפוני אחרי גלות אשור ובבל.³

¹ בספרו דברים בגו, תל-אביב תשל"ו, עמ' 71-83.

² בדף הפתיחה של עבודת הדוקטור הנזכרת בהערה הבאה היא מקדישה את העבודה "לזכר אבי ומורי שמואל בן ישעיהו הלוי דים ז"ל, שפתח את לבי לאהבה את התנ"ך, ולאמי הטובה חדוה דים נ"י".

³ *Northern Type-Names in the Post-Exilic Jewish Onomasticon. A Dissertation Presented to... Brandeis University... By Ariella Deem Goldberg, 1972*. העבודה כתובה במכונת כתיבה ולא נתפרסמה לא במקור ולא בתרגום.

היתה זו עבודה "מדעית" למהדרים מן המהדרין, ובלא שמץ של בלטריסטיקה. כולה כתובה בז'רגון החוקרים ובשפה האנגלית, והיא מדויקת, ממוינת, מפוררת ומבוררת. אריאלה הגדירה כאן סוג חדש של שמות פרטיים – הסוג הצפוני, וקבעה קריטריונים לזיהויו. בתוך אלה הבחינה בתת-סוג – שמות של אנשי בנימין. לאור הקריטריונים שהעלתה, חקרה אריאלה את השמות של בית מורשו, שנכתבו בתקופה הפרסית ונתגלו בנמרוד (חלה) שבסוריה, והעלתה קשר אמיץ ביניהם לבין השמות הבנימינים. במהלכה נגעה בעוד כמה עניינים השייכים לכך (כגון הקשר בין המיתוס האוגריתי לבין השמות הצפוניים ושמות האלהיות וזיקתו של בנימין אל שבטי הצפון), אבל לא הוסיפה כל השערות היסטוריות על המשמעות האפשרית של "הקשר הבנימיני" הנ"ל, כנראה כדי לא לפגוע ברמת "הביסוס המדעי" של העבודה. רק בהקדמה היא רומזת לאפשרויות חדשות וכיווני מחקר הנרמזים כאן לפני ההיסטוריון.

זאת עבודה חשובה ומצוינת, לית מאן דפליג. אבל אריאלה לא אהבה אותה. שנות האיסוף והכתיבה זכורות היו לה לרעה, והיא נתנה לכך ביטוי רב ועז בעל-פה ואף ברומן "אחריו בנימין", כפי שנראה להלן. אף התוצאה הסופית לא מילאה אותה שמחה או גאווה – רק לאחר הפצרות מרובות הרשתה לי אריאלה לקרוא בעבודה, והעניקה לי טופס ממנה. מוסרות "המדע", ובפרט בעבודת דוקטורט, גרמו לה תחושה של מחנק.

לפיכך, אף שאריאלה לא חדלה מעולם לפרסם מאמרים מדעיים, החלה מפנה את רוב מרצה אחרי הדוקטורט לכתיבה ספרותית, והספר הראשון שכתבה – "ירושלים משחקת מחבואים" (תל-אביב תשל"ו) – אינו עוסק בעניינים תנכיים ואין לו נגיעה לעבודת הדוקטורט. אמנם גם הוא כתוב בדרך שתנקוט בה ב"אחריו בנימין" ותשתמש בה לקשר בין שני היסודות – המקראי והאישי, והיא דרך המיתוס ההיסטורי-לאומי שהכותבת והיוצרת אותו מופיעה בו בגוף ראשון, ודרך יצירתו היא חלק ממנו. אך כאן, ב"ירושלים",

ה"תעודות" המשמשות בסיס לפיתוח הרומן אינן המקרא, אלא שקופיות-תצלומים של ירושלים במאה התשע-עשרה שהתגלגלו לידיה, והרומן בנוי גם על "פירוש" תוכן התמונות, וגם על שיחזור אגדתי של הדרך שהתגלגלו בה התמונות, ואיך מצאה אותן המחברת, ואיך עמדה על טיבן ותולדותיהן.

אבל אחרי הפסקה זו, שבה יכלה לנוח מהטראומה של הדוקטורט, חזרה אריאלה אל התנ"ך, אהבתה הראשונה. ברומן "אחריך בנימין" (ירושלים תשמ"א) יכלה להגשים מה שרק חלמה בעת הדוקטורט, ואף לערוך חשבון עם עבודתה הראשונה. הדוקטורט מופיע ברומן בכמה מישורים, והיחס אליו הוא אמביוואלנטי. מצד אחד כותבת היא עליו (בין השאר) בזה הלשון:

ואני שעמדתי עתה ביון מצולה, בעיצומו של מחקר היסטורי כלשהו, עלי עלי הוטל לשוב ולעסוק ברשימה זו [= רשימת בית מורשן] של שמות. איך זה נסחפתי אני לביצה הטובענית הזו, התובענית! מי אני שאכלה ימי ברשימות שמות... מעולם שנאתי, גם פחדתי, לרדת במחילות העפר, במעי החפירות... ועתה גם עלי יצא הקצף. הנסתרה בינתי שאני שמה לילות כימים בחקר סוגיה זו שהיא נאלמה ואין בה אלא רשימות רשימות שמות המפרכסים לצאת? (עמ' 40-39)

ובהמשך עוד הוסיפה אריאלה ותיארה את ההווי האקדמי שאופף מחקרים כאלה, ענייני רשימות פרסומים, וותק וקביעות וכיבודים וכינוסים, שכולם היו לה לזרא, ואין להתפלא על כך.

אבל גם הצד השני לא נעדר משם, וגם כך היא כותבת באותו עמוד: הכל החל לפני חודשים רבים. עם המבט הראשון שהעפתי ברשימות ההן. מבט אחד בלבד נתתי בהן, וכמו מיד קמו שמות האנשים שברשימות קמו כאחד, קמו, הסתדרו להם שורות שורות ועמדו להעיד על עצמם שהם מחוטר בנימין. כך ממש. הסתדרו בשורות כמתקוממים על בטענות:

"הראש כלב נחננו אשר ליהודה!?"! היו כזועקים אלי באלם מתוך הרשימות. וכל זאת – עוד לפני חודשים רבים, אך אני, כבר אז כבשתי אותם. מיד, אל תוך שורותיהם כבשתי, את בני נעות המרדות! היה עלי לכובשם, היה עלי, שאחרת ירימו ראש...

אלה שנכבשו בעבודת הדוקטורט, שבו והרימו ראש ב"אחרריך בנימין". כאן אין מדובר כבר בחקר שמות. הדוקטורט השתלב כאן במיתוס גדול על תולדות שבט בנימין, מימי המלך שאול, דרך מרדכי ואסתר ויהודי ספרד ואנוסיה ודונה גרציה נשיא, עד ימי הגאולה והגואל שמבני בנימין. בין המון האסוציאציות המקראיות, המדרשיות וההיסטוריות שנשזרו כאן יש מקום חשוב לגולי בנימין באשור, ולסיפור כתיבת תעודות בית מורשו. אף מעבר לתיאוריה הכללית על האופי "הבנימיני" של השמות ששם, גם בכמה מן השמות הספציפיים של הגולים ב"אחרריך בנימין" מצינו הד לעבודת הדוקטורט. כגון בשם "רשפה" (עמ' 25 ואילך) – בדוקטורט (עמ' 77) דנה אריאלה בשם "רשף" ומעלה השערה ש"רשפה", שם פילגשו של שאול, מסתמא בת שבט בנימין, צורת נקבה היא של שם זה.

אבל כאן צצה דילמה הפוכה לזו של הדוקטורט. המיתוס של "אחרריך בנימין", אף שקיבל השראה ודחיפה מעבודת הדוקטורט, נוצר כולו במוחה החופשי של המחברת, ותלותו בפשוטי המקראות היתה מעטה ביותר. גם עם מצב זה לא השלימה אריאלה, כי אילו הסתפקה בכך, היה הרומן לוקה בשרירות כלשהי ומלאכותיות, ואמינותו היתה נפגמת. מכך נמנעה אריאלה, ומצאה דרכים יפהפיות לשוב ולנטוע את יצירת חלומה על קרקע המציאות.

דרך אחת היתה שילוב עצמה, בדמותה ובשמה, בתוך הרומן. הפרקים ההיסטוריים משולבים בתיאורים אוטוביוגרפיים של הליכותיה ומסעותיה של המחברת, ושל המחשבות שהרום והולידום. בין פרשה היסטורית אחת למשניה

קורא הקורא תיאורים עדינים ומלאי הומור על ביקורה של אריאלה בבית שנולדה בו בבית עובד, ועל הווי אוניברסיטת ברנדייס ובכללו פרשת הדוקטורט, ועל ר' זאב ידידיה שאיננו אלא שם אחר לדמות בוסטונית ידועה, ועל טיולה עם אדי בעלה ללוצינה וגרנדה שבספרד ולבית הכנסת של האנוסים בניו-פורט שברוד-איילנד ולחוף הכינרת בטבריה.

אמנם היסודות האוטוביוגרפיים לא באו רק לשמש מסגרת למיתוס של "אחריך בנימין", והם משתלבים גם בתוך המיתוס עצמו. עניין זה מתגלה לאור העולם בסופו של הרומן, באהבה המופלאה בין המחברת-המספרת הלוכשת במידת-מה את דמות הגבר של שאול המלך, האיש הימיני, לבין אותו נער בבריכת האלהמברה בגרנדה, שלבסוף נדמה בעיניה כצועק ושואל: "למה רימיטיני ואת שאולה". סוף מסתורי זה מתקשר לתחילתו של הרומן שבו מתלבטת אריאלה בשאלה איך ידעו בני בנימין בחוטפם להם מבנות שילה שאין בין החטופות, לובשות הכלים השאולים, נער שהתחפש לנערה, והוא גם מזהיר ומנצנץ מקטעים רבים אחרים. אך פירוש מלא לסוף הרומן ולתפיסת עצמה של המחברת מצריך עיון מעמיק החורג הרבה מבעיית התנ"ך והספרות המעסיקתנו כאן.⁴

עוד פתרון נקטה אריאלה ב"אחריך בנימין" לבעיית מיעוט הכתובים התומכים את המיתוס המסופר שם. אריאלה המספרת מודה כאן באשמה. אדרבא, היא מציגה את "הבדיה" כדרך הרצויה בעיניה, ועדיפה על שיטת הדוקטורט. זה מקומה של פרשת המגילה המזויפת של מיסטר בכר המגוללת כאן מתוך אהבה והזדהות, ונוצרה חלקית לפי דוגמת שפירא, הזיפן הירושלמי הנודע שדמותו משכה את אריאלה במין קסם אפל. וכך היא כותבת לפני

⁴ כשקראתי לראשונה את הרומן, והוא עדיין בכתב יד, שאלתי את אריאלה אם אין בו כעין יומרה משיחית. אריאלה נשתתקה ולא השיבה. ולמחרת חזרה לכך והסבירה שלמלה "יומרה" צלצול רע בעיניה, וצריך לומר "חלום".

התיאור הסגוני של מגילת אסתר שלה, שאת רובו היא הוזה בעת הרצאה מדעית משעממת:

ויש לומר שיש בין החוקרים שכלל גדול להם בתורתם: עד שלא נמצאו מגילות, או כתובות אבן, או לוחות טיט המאשרים ומאמתים – אין ליתן אימון בכתוב בספר כלשהו מספרי תורה נביאים או כתובים. מגילת אסתר למשל; לטעמם אסתר לא היתה ולא נבראה אלא משל היתה, והראיה: לא נזכרה ברשומות דברי-ימי-מלכי-פרס-ומדי.

אודה ולא אכחד. בסתר לבי ובכל לבי מסכימה אני עם מיסטר בכר זכרונו לברכה. אם אמנם התקין וסידר לו בתעודות – מה שטרם הוכח, וטעון בדיקה – יפה עשה. ואם לא עשה, מן הראוי שיעשה כן. ומי יודע אם לא לעת כזאת נקראתי. ותחת לכלות את ימי בעריכת מובאות והערות שוליים על כרטיסי כרטיסים מכוכבים בכוכביות, מוטב שאתנער ואעשה את שיש לעשות. כלומר, אקום ואמציא את המגילה החסרה ובכך אעשה דבר גדול וחשוב לגאולתה. לא אזייף דבר. חלילה! אלא אבדה מלבי. כלומר אברא מלבי. "אמציא" ואחר אמציא לידיהם – נאמר – את ספר הזכרונות שלמלך אחשוורוש. הוא הספר שציווה ויביאו לו בלילה בו נדדה שנתו. (עמ' 56)

לכאורה זה פתרון של ייאוש והשלמה, ולא היא. אריאלה היתה חדורת אמונה (מוצדקת) באינטואיציה שלה, וביכולתה לחדש כראוי מתוך התנ"ך. בכך חזרה במידת-מה לדרך הקדמונים, שעל כיוצא בה אמרו חז"ל: "מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש... נאמר למשה מסיני"⁵ ("ותיק" הוא נאמן לפי משמעות המלה בערבית). ולפי ספר הזוהר חידושי תורה שנאמרים מפי התלמיד הנאמר יוצרים

⁵ למשל ויקרא רבה כב א, מהדורת מרדכי מרגליות, ירושלים תשכ"ב, עמ' תצז, לפי הנוסח המובא באפראט חילופי הנוסחאות.

שמים חדשים וארץ חדשה.⁶ משמעות החידוש והיצירה מתוך היסוד הרוחני הנאמן מובעת כאן בלשון "אבדה מלבי", וזכורני שאין זה לשונה המקורי של אריאלה, שכתבה "אבדא" באלף ו"תוקנה" בידי המתקין הלשוני. "בדא מלבו" מצוי בתנ"ך (מלכים-א יב, לג), ואריאלה רומזת כאן גם להגהת כמה חוקרים "ברא" במקום "בדא". כמו כן היתה אריאלה מודעת לשורש הערבי "בדא" שמשמעותו התחלה וחידוש. ואכן בספר "זאת הפעם" התגברה אריאלה על אימת המדקדקים, וחזרה לכתוב הראשון, וכתבה "שבדאה מרים באר מלבה" (עמ' 49).

אכן הגענו ל"זאת הפעם", ספרה האחרון של אריאלה ופסגת הספרות של ימי יצירתה הקצרים. באמת גם את הספר הזה אריאלה לא הספיקה להשלים, והוא יצא בעריכתי אחרי מותה (ירושלים תשמ"ו). כאן נמצא שלב נוסף ביחסי התנ"ך לספרות, שאפשר להגדירו כסינתזה בין גישת הדוקטורט לבין רוח "אחריו בנימין". מצד אחד לפנינו תיאורים תנכיים "טהורים" של עשר דמויות נשים מקראיות, הנשענים על עיון מעמיק בפשטי הכתובים בלא עירוב יסודות אחרים או היגדים אוטוביוגרפיים מפורשים, ומצד שני יש כאן מיתוס יצירתי וחוט רעיוני אישי הקושר את כל הדמויות וסגנון ספרותי נעלה. (אמנם גם בין פרקי הספר גופו אפשר להבחין שוני והדרגה מבחינה זו, ממחקרים מדעיים ממש כמו עניין אמנון ותמר דרך פרפרזה שירית כזו של תמר אשת יהודה עד המיתוס המחודש והמופלא של מרים).

עדות לאופי המדעי של הספר אפשר למצוא בפרקים על אסתר ועל האשה הגדולה משונם, שאריאלה פרסמה אותם גם כמאמרים מדעיים,⁷ וכאן לא נשתנה אלא הסגנון, שהפך ספרותי ויפה יותר. לפיכך הרשיתי לעצמי לצרף

⁶ זוהר ח"א, דפים ד-ה. ניתוח קטע זה ראה במאמרי "המשיח של הזוהר: לדמותו המשיחית של ר' שמעון בר יוחאי", בתוך: הרעיון המשיחי בישראל (בעריכת שמואל ראם). האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, ירושלים תשמ"ב, עמ' 187-182.
⁷ הראשון פורסם ב"מעריב", בגליון פורים הסמוך למותה, תחת הכותרת "אסתר – מגילת מחתרת". "האשה הגדולה משונם" פורסמה בדברי הקונגרס העולמי השמיני למדעי היהדות, ירושלים תשמ"ב.

לספר גם את המאמר על "אמנון ותמר" שנפרסם קודם כמאמר מדעי בכתב העת "הספרות", מאמר שראיתי שמגמתו קרובה לזו של שאר פרקי הספר.

אבל אין כל צורך בעדויות חיצוניות מסוג זה. הספר פוקח את עיניהם של אוהבי התנ"ך, ולעתים קרובות חושף את פשט המקראות, ולעתים אף את תבונת מדרשי חז"ל המפתחים פשטים אלה. כך למשל בעניין עונשה של חוה, שלא רק מיתה נגזרה עליה, אלא גם לידה ויצירה, ובכך נתאשרו במידת-מה דברי הנחש על הדמיון לאל הצפוי לאוכל מעץ הדעת, ועל סיבת כעס אלהים ש"כל אומן שונא את בני אומנותו", כפי שהשתקפו דברי הנחש בלשון חז"ל.

וכך גם בנוגע למעשה תמר ויהודה, שבתיאור השירי הנפלא של אריאלה משתקף להפליא רוח פשט הכתוב, שלא רבים עמדו עליו כראוי – דמות האשה שבדרכים עקלקלות ומאחורי הקלעים שולטת על מהלך המאורעות ומגשימה את התכנית האלהית; והגבר החזק מבחוץ, אך אטום וחלש מבפנים, נגרר אחריה בעל כורחו ובלא ידיעתו, עד שנפקחות עיניו והוא "מכיר" ואומר "צדקה ממני". קורא התנ"ך, אחרי שעיין ב"זאת הפעם", לא יוכל עוד להתעלם מאהבתה הנואשת של מרים לאחיה משה, או לפרש אחרת את מעשה אמנון ותמר, שמסתבר שברקעו עומדים כוחות פנים וחוץ פוליטיים. מתברר מעל לכל ספק גם חפצו של המלך דוד להמליך תחתיו את בנו האהוב אבשלום, ואי-יכולתו להתגבר על גורמים חזקים אלה, ועל מהלכה ההכרחי של ההיסטוריה. כן מוכחת כאן ההקבלה בין סיפור האשה השונמית לבין עניין אליהו ועקידת יצחק, המשווה לו משמעות חדשה, וכן ההקבלה בין מגילת אסתר וסיפור שאול ועמלק. ואף זכר הדוקטורט מופיע כאן, כגון במיתוס של מרים, המופיעה כאן כעין אלת ים, ובדוקטורט (עמ' 73) מקושר שמה לאלהות הכנענית ששמה "ים".

עם זאת לא נעדר מכאן גם היסוד האישי. דרך הנשים המקראיות מתארת אריאלה את עצמה ואת דעתה על האשה בכלל, וזאת בלי לפגוע בייחודן של כל

הדמויות כפי שהן מצטיירות במקרא. אין אצל אריאלה מסר פמיניסטי. דורשת השוויון היא לילית ולא חוה, ולפיכך נתגרשה ונתקללה (עמ' 14). אבל גם נחיתות לאשה אין כאן כלל. לדעתה – על האשה להניח את הזירה לגבר ולפעול מאחרי הקלעים, לתת לו "למשול בה" למראית עין, ובעצם להפכו בידיה לחומר ביד היוצר (עמ' 20). לכאורה היא נקראת על שמו, ולמעשה הוא נקרא על שמה (עמ' 16). הוא מעוניין בדרכו, אך היא (שרה, רבקה, תמר, נעמי, אסתר) מסיטה את ההיסטוריה למהלכה הנכון – "הוגה את הרגע ממסלולו" (עמ' 32) ו"מטה את דברי הימים לאפיקם" הנכון (עמ' 27). חלוקה זו הולמת את תכונותיהם של שני המינים אליבא דאריאלה. הגבר גאה ופשוט, והאשה צנועה ומבינה, ערמומית וסקרנית ויצירתית ומלאת חן, ממש כמו אריאלה.

ב"זאת הפעם" אריאלה אינה נזקקת עוד "לבדוא מלבה", והיא מעלה את דבריה ממעמקי המקרא. אבל מוטיב "הבדאה" והיצירה לא חסר גם כאן, והוא משתלב ביסוד ביסוד האישי דלעיל ובהשקפתה על המין הנשי. חוה, האשה הראשונה, היא "ילידת החלום", כי נולדה מן החלום ובחלום כוחה (עמ' 14-15), וכמו שאנו זוכרים את אריאלה שהרבתה לחלום ולספר את חלומותיה ואף להעלותם על הכתב. ויותר מזה, חוה היא "בת אומנותו של הקב"ה", מה הוא יוצר עולמות כך גם היא, זה כוח הלידה שניתן לה ואף כוח האומנות והיצירה (עמ' 19), הוא הכוח שבא לידי ביטוי נהדר ב"זאת הפעם" ובשאר כתביה של אריאלה.

Memento Mori

לָמָּה אַרְיֵאלָהָ אֶתְּ אֵינְךָ יוֹדַעַת לְמוֹת?

רַבִּים יִקְרִים מֵתוֹ עָלַי

וְהֵם שׁוֹכְבִים שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת

אִישׁ תַּחַת מַצְבָּתוֹ

מִוֹת יָרַעַם

וְעוֹלִים עַל הַדַּעַת לְעֵתִים מְזַמְּנוֹת

בְּעֶצֶב מָתוֹק וּבִימֵי זְכָרוֹן.

וְאֶתְּ אֵינְךָ יוֹדַעַת לְמוֹת.

לֹא עֹמֵד בְּפָנַי קֶסֶמְיֶךָ

הַשָּׁר הַמְּמַנֶּה עַל הַמֵּתִים

וְאֵינְךָ חַדְלָה לְהוֹפִיעַ.

וְאֲנִי אֶמְרֵתִי בְּחִפְזִי

כִּי הַמּוֹת יִפְרִיד בֵּינִי וּבֵינְךָ.

וּמְוֹת בָּא

וְהַפְּרִיד לֹא הַפְּרִיד.

וּבְדִין הַפְּלִמוֹד נִחְמָתִי:

"בְּרִית כְּרוּתָה לְמֵת"

שִׁישְׁמַכַּח מִן הַלֵּב
לְאַחַר שָׁנִים עָשָׂר חֲדָשׁ".

וְנִקְפָּה שָׁנָה וְעוֹד שָׁנָה
וְאַף גַּם הַשְּׁלִישִׁית
וּתְפָרִי בְרִיתֶךָ אֶת מְנוֹת
וְאַתָּה נִבְטַח מְכַל פָּרַח סֹגֵל
מִבְּתֵי הַקִּפָּה וּמִצְחֹק וְרַעוּת
מִכּוֹס יַיִן אָדָם וְסֵלֶט יְנֻנִי.
מִן הַבְּרוֹזִים הַשְּׁטִים עַל הַמַּיִם
אֲשֶׁר בְּנֵהר הַמְּלֶךְ צ'רְלֵס.
מִיִּפֵּי בְנוֹתֶיךָ וְעֵינַי זוֹכְרֶיךָ,
מִמְּחֹלוֹת צוֹעֲנִים בְּעִיר לוֹסִינָה,
וּמִתּוֹכֵי יְרוּשָׁלַיִם
נִחַל קִדְרוֹן וְהַמוֹשְׁבָה הָאֲמֵרִיקָאִית
שֶׁשָּׂמָה תְּשׁוּבֵי לְמִשְׁחַק מִחֲבוּאִים,
מִנְּשֵׁי הַתַּנּ"ךְ וְדִבְרֵי חֵז"ל,
וְגוֹלֵי בְנֵי־מִין בְּאַרְצֵי גּוֹזָן
אֲשֶׁר מְלַבֵּךְ בְּדֹאֲתִים,
וְרַבֵּי שְׁלֵמָה בֶן גְּבִירוֹל
צָעִיר וְיַחֲדִיד וְעָנִי.

הלא ימתקו לך רגבי עפרך?

אדמת החול האדמה

אשר לגלי ההדרים

באכה גם ציונה

הנשקפים ימה

מקדם לבית עובד.

לא די לך בכנפי השכינה

ולא תשכבי בשקט במנוחתך הנכונה

כי אינך יודעת למות

אריאלה.